

MAAKUNTAOHJELMIEN LAADINTA KAUELLE 2018 – 2021

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää maakuntien liittoja valmistelevaan maakuntaohjelmat vuosille 2018 – 2021. Nykyiset maakuntaohjelmat on laadittu vuosille 2014 – 2017. Vuonna 2018 aloittavat uudet maakuntavaltuustot ottavat kantaa maakuntaohjelmiin ja halutessaan muuttavat niitä.

Alueiden kehittämistä koskevan lainsäädännön uudistamistyö on käynnissä. Valmis-teilla oleva maakuntauudistus muuttaa laajasti hallintoa ja toimintatapoja. Sen myötä maakuntien liittojen tehtävät, pääosa ELY-keskusten tehtävistä sekä TE-palvelun tehtävät siirtyvät vuoden 2019 alusta uusien maakuntien järjestämisvastuulle. Uudet maakunnat vastaavat jatkossa myös aluekehittämistehtävistä.

Nämä maakuntaohjelmien laadintaa koskevat ohjeet annetaan voimassaolevien säädösten perusteella. Maakuntien liittoja pyydetään myös seuraamaan uudistuksen etenemistä ja ottamaan se huomioon ohjelmaprosessin suunnittelussa ja ohjelman valmistelussa. Työ- ja elinkeinoministeriö täydentää nyt annettua ohjetta tarpeen mukaan.

1. Maakuntauudistuksen huomioiminen valmistelussa

Maakuntauudistuksen myötä aluekehittämisjärjestelmää ja aluekehittämisen strategista suunnittelua uudistetaan. Uudet maakunnat laativat jatkossa (2019) maakuntalakiin perustuvat maakuntastrategiat, joissa maakuntavaltuusto päättää maakunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Tämän hetkinen valmistelu lähtee siitä, että maakuntastrategian lisäksi maakunnissa laaditaan aluekehittämistehtäviä tarkentavat maakuntaohjelmat. Maakuntaohjelman suhde maakuntastrategiaan määritellään valmisteilla olevassa lainsäädännössä.

Nyt laadittavat maakuntaohjelmat valmistellaan muutostilanteessa, ja niiden rooli on keskeinen aluekehittämisen linjausten ja jatkuvuuden pohjana uusien maakuntien aloittaessa työnsä. Maakuntavaltuustot hyväksyvät nyt valmisteltavat maakuntaohjelmat vuoden 2017 viimeisessä kokouksessa, jolloin maakunnilla on vuonna 2018 voimassaoleva maakuntaohjelma. Uusi maakuntavaltuusto voi aikanaan tarkistaa maakuntaohjelman.

Uusien maakuntien laaja tehtäväkenttä mahdollistaa jatkossa uudella tavalla aluekehittämisen kannalta keskeisten toimien suunnittelun kokonaisuutena. Uusien maakuntien organisaatioon kootaan laaja-alaisesti eri toimijoiden osaamista. Myös nyt käynnistyvässä maakuntaohjelmien valmistelutyössä tulee kiinnittää huomiota nykyisten eri organisaatioiden toimijoiden vahvaan osallisuuteen valmistelussa.

2. Maakuntaohjelmien valmistelu

Maakuntaohjelma valmistellaan yhteistyössä kuntien, valtion viranomaisten ja alueiden kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen sekä muiden vastaavien tahojen kanssa. Lapin maakunnassa saamelaiskulttuuria koskevan osan valmistelee saamelaiskäräjät. Maakuntaohjelma laaditaan kunnanvaltuuston toimikausittain neljäksi vuodeksi. Maakuntaohjelman hyväksyy maakunnan liiton ylin päättävä toimielin. Maakuntaohjelmaa tarkistetaan tarvittaessa aluekehittämispäätöksen perusteella sekä tarvittaessa muulloinkin.

Maakuntaohjelma laaditaan siten, että varmistetaan sen vaikuttavuus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja tarvittavin osin aluehallintovirastojen strategisten ohjausasiakirjojen painopisteisiin ja sisältöön.

3. Maakuntaohjelman sisältö

Maakuntaohjelmien rakenne määritellään tarkemmin alueiden kehittämisestä annetulla asetuksella (§10). Maakuntaohjelmassa esitetään maakunnan erityispiirteisiin ja mahdollisuuksiin perustuvat alueen kehittämisen tavoitteet. Maakuntaohjelmassa tulee huomioida hallituksen keväällä 2016 antama päätös aluekehittämisen painopisteistä ja sen toteuttaminen maakunnassa. Aluekehittämisen painopisteet *Uudistumisella kasvua, Elinvoimaa alueiden verkostoitumisesta, Hyvinvointia kumppanuuksilla* ovat keskeisiä tavoitteita alueiden uudistumisen ja elinvoimaisuuden edistämisessä. Maakuntaohjelmassa kuvataan, kuinka painopisteitä toteutetaan alueen lähtökohdista

Osana hallituksen kilpailukyky-kärkihanketta on käynnistetty *Alueelliset innovaatiot ja kokeilut* (AIKO) -toimenpide, jota toteutetaan kaupunkien kasvusopimuksien sekä ennakoidun rakennemuutoksen (ERM) toimin. Maakunnan AIKO-toimenpiteiden ja -suunnitelmien tulee olla yhteen sovitettu maakuntaohjelman kanssa. Maakuntaohjelma myös sovittaa yhteen kansallisen ja EU-politiikantavoitteita ja toimenpiteitä maakunnassa.

4. Maakuntaohjelmien valmisteluaikataulu

Maakuntaohjelmien valmistelu käynnistetään välittömästi.

Maakuntaohjelma hyväksytään alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista annetun lain 32 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla kunnanvaltuuston toimikauden alkamisvuotta seuraavan vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Nyt valmisteltavat maakuntaohjelmat hyväksytään kuitenkin vuoden 2017 viimeisessä valtuuston kokouksessa käynnissä olevista muutoksista johtuen.

Vuonna 2018 aloittavat uudet maakuntavaltuustot käsittelevät maakuntaohjelmat ja tekevät niihin tarvittaessa muutoksia. Maakuntaohjelmat ovat voimassa 2018 – 2021, ellei muuta päätetä. Valmistelu- ja hyväksymisaikataulua on kuvattu liitteessä 1.

Hyväksytyt maakuntaohjelmat pyydetään toimittamaan työ- ja elinkeinoministeriöön (kirjaamo@tem.fi).

5. Vaikuttavuustavoitteet ja tunnusluvut

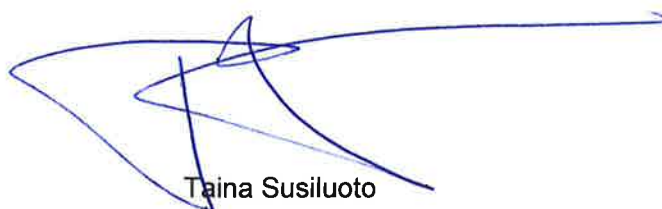
Valtioneuvoston asetuksessa alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista todetaan, että maakuntaohjelman tulee sisältää ohjelman määrällistä ja laadullista seurantaa varten tarvittavat vaikuttavuustavoitteet ja niitä koskevat mittarit. Maakuntaohjelmassa kuvataan näihin perustuen aluekehityksen tilannekuva. Maakuntaohjelman etenemistä seurataan vaikuttavuustavoitteiden ja mittareiden valossa. Maakunnat määrittävät maakuntaohjelman seurannassa käyttämänsä vaikuttavuustavoitteet ja seurantatiedot siten, että ne kuvaavat monipuolisesti alueen kehitystä ja aluekehittämisen tavoitteiden edistymistä. Maakuntaohjelman laadinnassa tulee käyttää ainakin sellaisia vaikuttavuustavoitteita ja mittareita, jotka kuvaavat:

- 1) alueiden taloutta ja kilpailukykyä;
- 2) työmarkkinatilannetta;
- 3) väestönkehitystä ja hyvinvointia;
- 4) sosiaalista osallisuutta; ja
- 5) vähähiilistä taloutta ja ympäristön kestävää kehitystä.

Toimintaympäristön analyysin ja tavoiteasetannan lähtökohtana suositellaan käytettäväksi alueen muutosjoustavuuden eli resilienssin arviointikehikkoa, jossa mainittuja tausta- ja tilastoaineistoja voi täydentää kokonaiskuvan luomiseksi alueen kehityksestä. <http://tem.fi/muutosjoustavuus-resilienssi/>. Tarkastelua tulee lähdeaineiston niin salliessa tehdä myös seutukunnittain.

6. Lisätiedot

Maakuntaohjelmien laadinta: *ylitarkastaja Petra Stenfors*, 050 349 3149,
Aluekehittämisen tunnusluvut: *ylitarkastaja Hanna-Maria Urjankangas*, 029 50 63739,
Muutosjoustavuuden arviointikehikko: *erityisasiantuntija Pekka Hokkanen*, 029 50
47137. Sähköpostiosoitteet ovat muotoa: etunimi.sukunimi@tem.fi.

Taina Susiluoto

ylijohtaja

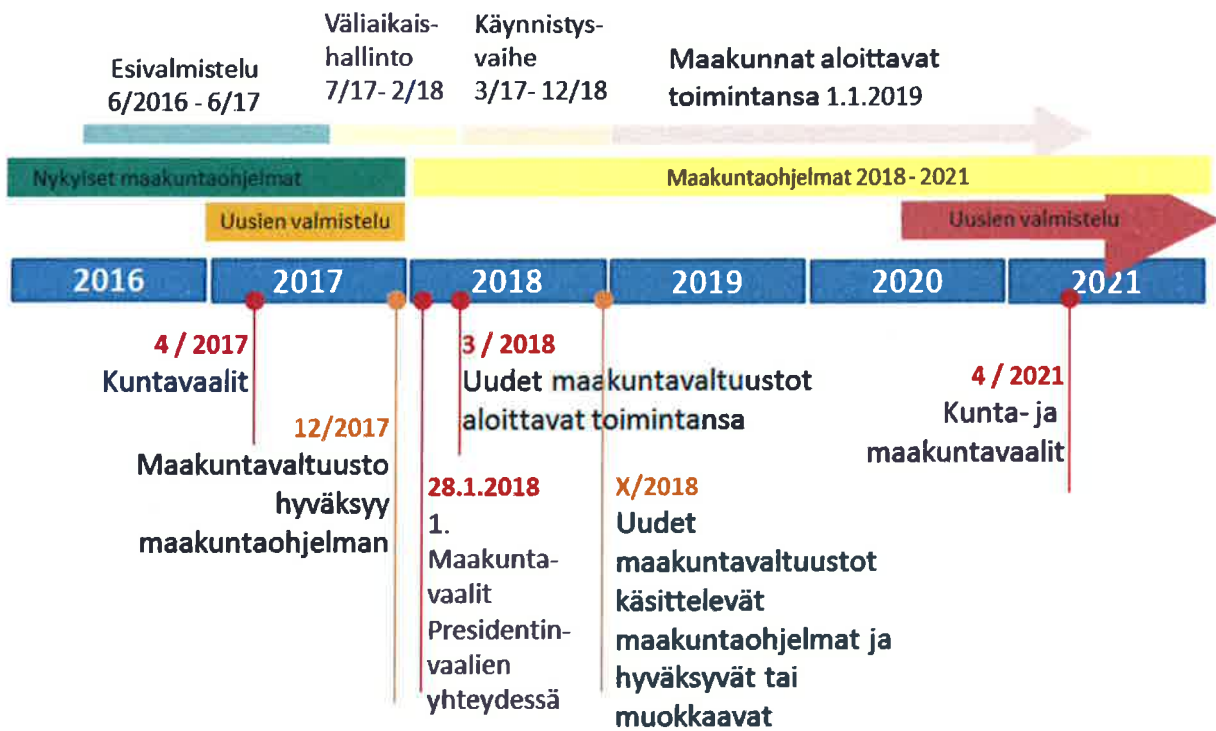
Petra Stenfors

ylitarkastaja

- LIITTEET 1 Maakuntaudistus ja maakuntaohjelmien aikataulu
 2 Maakuntaohjelmien ympäristövaikutusten arviointi sekä sukupuolten
 välisen tasa-arvon edistäminen
- JAKELU Jakelun mukaan
- TIEDOKSI TEM kirjaamo
 Elinkeinoministeri Rehn
 Työministeri Lindström
 Alueiden uudistumisen neuvottelukunta (AUNE) ja valmisteluverkosto
 VM, ylijohtaja Päivi Laajala
 ELY-keskukset

Liite 1

Maakuntaudistus ja maakuntaohjelmien valmisteluaiakataulu

Liite 2

Maakuntaohjelmien ympäristövaikutusten arviointi sekä sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen

Ympäristövaikutusten arviointi

Maakuntaohjelman laadinnasta vastaavan maakunnan liiton tulee tehdä maakuntaohjelmasta sovelain (2005/200) mukainen ympäristöarviointi. Maakunnan liitto selvittää ja arvioi maakuntaohjelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutukset ja laatii ympäristöselostuksen. Ympäristöselostus laaditaan osana muuta valmistelua ennen ohjelman hyväksymistä.

Maakuntaohjelman valmistelu tulee järjestää siten, että yleisöllä on mahdollisuus saada tietoja ohjelman ja ympäristöselostuksen lähtökohdista, tavoitteista ja valmistelusta sekä esittää asiasta mielipiteensä. Vastaava aineisto on mahdollisuuksien mukaan julkaistava myös sähköisesti. Ilmoitettaessa valmistelun aloittamisesta ja mahdollisuudesta mielipiteen esittämiseen noudatetaan, mitä hallintolain (2003/434) 41, 55 ja 62 §:ssä säädetään.

Ympäristöselostuksessa on esitettävä ne tiedot, jotka ovat tarpeen, kun otetaan huomioon ohjelman sisältö, tarkoitus ja yksityiskohtaisuus. Maakunnan liiton on kuultava ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta muita viranomaisia. Ympäristöselostuksen sisällöstä ja muiden viranomaisten kuulemisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Maakunnan liiton on varattava yleisölle mahdollisuus tutustua ohjelmaluonnokseen ja ympäristöselostukseen sekä esittää niistä mielipiteensä. Mahdollisuus varataan pitämällä ohjelmaluonnos ja ympäristöselostus nähtävillä. Ohjelmaluonnos ja ympäristöselostus on mahdollisuuksien mukaan julkaistava myös sähköisesti.

Ilmoitettaessa nähtävillä asettamisesta ja mahdollisuudesta mielipiteen esittämiseen noudatetaan, mitä hallintolain 55 ja 62 §:ssä säädetään. Ohjelmaluonnos ja ympäristöselostus pidetään tällöin nähtävillä vähintään 30 päivän ajan. Mielipide on esitettävä maakuntaohjelmasta vastaavalle maakunnan liitolle nähtävillä oloajan kuluessa. Ohjelmaluonnoksesta ja ympäristöselostuksesta on sen lisäksi, mitä muualla säädetään, pyydettävä lausunto muilta viranomaisilta siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Kun ohjelma hyväksytään, ohjelman hyväksymistä koskevasta päätöksestä taikka ohjelmasta on käytävä ilmi, miten ympäristöselostus ja ohjelman valmistelun aikana saadut mielipiteet ja lausunnot on otettu huomioon. Lisäksi on esitettävä, miten ne ovat vaikuttaneet ohjelman sisältöön ja vaihtoehtojen valintaan. Päätöksestä on sen lisäksi, mitä muualla säädetään, tiedotettava sekä asetettava päätös sekä ohjelma nähtävillä. Nähtävillä asettamisessa ja tiedottamisessa noudatetaan, mitä hallintolain 62 §:ssä säädetään. Päätös sekä ohjelma ja ympäristöselostus on toimitettava tiedoksi Suomen ympäristökeskukselle, ja ne on mahdollisuuksien mukaan julkaistava myös sähköisesti.

Sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen

Viranomaisten tulee tasa-arvolain (1986/609) mukaan edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa kaikessa toiminnassaan tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luoda ja vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa.

Sukupuolinäkökulman eli sen, miten asia koskee naisia ja miehiä, tulee olla yhtenä tarkastelunäkökulmana kaikessa valmistelutyössä. Sukupuolivaikutusten arvioinnin avulla voidaan nostaa esille sellaisia näkökohtia, joissa eri sukupuolten tilanteen voidaan arvioida edellyttävän erityishuomiota tai -toimenpiteitä. Kun sukupuolivaikutuksia arvioidaan ohjelmien valmisteluvaiheessa, voidaan ohjelmien vaikuttavuutta parantaa, kun toimia voidaan suunnata paremmin esimerkiksi huomioimaan koko väestön potentiaali. Maakuntaohjelmien valmistelussa tasa-arvo-osaamisen hyödyntäminen tukee valmistelua ja päätöksentekoa.

Lisätietoa sukupuolivaikutusten arvioinnista ja tasa-arvon edistämisestä:

- STM: <http://stm.fi/tasa-arvo/hankkeissa-ja-ohjelmissa>
- Tasa-arvotiedon keskus Minna: Tasa-arvon edistämisen työkaluja <https://www.thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-edistaminen/tyokalut>

